

**Комунальний заклад Львівської обласної ради
«Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Кафедра практичної психології**

**ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
АСИСТЕНТІВ ВЧИТЕЛЯ ІНКЛЮЗИВНОГО КЛАСУ, АСИСТЕНТІВ
ВИХОВАТЕЛЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ГРУПИ ЗА НАПРЯМОМ
«ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА»
«Особистісний розвиток, навчання та виховання дітей з особливими
освітніми потребами в закладах загальної дошкільної та середньої освіти»**

Програма підвищення кваліфікації розглянута і рекомендована
до затвердження на засіданні кафедри практичної психології
(*протокол № 3 від 12.03.2021 р.*)

Завідувач кафедри

І.О. Корнієнко

Програма підвищення кваліфікації затверджена науково-методичною радою
(*протокол № 3 від 25.03.2021р.*)

Голова науково-методичної ради

П.К. Хобзей

Програма підвищення кваліфікації асистентів вчителя інклюзивного класу,
асистентів вихователя інклюзивної групи **«Особистісний розвиток,
навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами в
закладах загальної дошкільної та середньої освіти»**

Розробники:

доцент кафедри практичної психології, к. б. н., К.М.Глазунова;

викладач кафедри практичної психології Л.А.Маруніч.

Загальні відомості

Мета: науково-методичний супровід професійного розвитку асистентів вчителів та вихователів у їх підготовці до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (ООП) в умовах загальноосвітніх закладів освіти з інклюзивною формою навчання відповідно до запитів громадянського суспільства, установ і закладів освіти, освітніх потреб споживачів освітніх послуг.

Напрямок: забезпечення і підтримка навчання, виховання та розвитку учнів і вихованців з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, зокрема:

1. Вміння забезпечувати педагогічний супровід та асистування педагогу і навчально-виховному процесі для реалізації Права рівного доступу дітей до освіти.
2. Знання і розуміння основних принципів корекційної роботи.
3. Усвідомлення та розуміння складної структури порушеного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.
4. Вміння визначати актуальний та окреслювати потенційний розвиток дитини з особливими освітніми потребами.
5. Оволодіння методиками та техніками роботи з дітьми з особливими освітніми потребами різноманітних нозологій, згідно навчальних програм та індивідуальної програми розвитку дитини в закладах загальної середньої та дошкільної освіти.

Місце надання освітньої послуги: Комунальний заклад Львівської обласної ради «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», заклади освіти Львівської області.

Обсяг: 30 годин.

Форма підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, очно-дистанційна.

Опис спецкурсу

Категорія слухачів	Характеристика спецкурсу
Асистенти вчителів/вихователів в інклюзивних класах/групах	Лекцій: 16 годин Практичні заняття: 14 годин

Цілі спецкурсу: ознайомлення з основними категоріями та поняттями корекційної педагогіки, психолого-педагогічною характеристикою дітей різних нозологій та особливістю організації інклюзивного середовища, що є необхідним для успішної роботи педагога, який працює з дітьми з особливими освітніми потребами.

Завдання спецкурсу:

- ознайомити слухачів з сучасними тенденціями в спеціальній освіті та сучасними підходами до корекції і попередження порушень психофізичного розвитку дітей;
- здійснити аналіз біологічних та соціально-психологічних передумов порушень розвитку дитини;
- розкрити сутність складної структури порушеного розвитку та поняття «актуальний» і «потенційний» розвиток;
- ознайомити з психолого-педагогічною характеристикою дітей при нейротиповому та порушеному онтогенезі;
- сформуванати навичку адаптування та модифікації навчального матеріалу відповідно до можливостей дітей з особливими освітніми потребами;
- удосконалити вміння враховувати індивідуальні потреби й можливості дітей з особливостями психофізичного розвитку та попереджати труднощі, які можуть виникнути у процесі навчання.

Очікувані результати :

У результаті вивчення курсу слухач:

1. Виконує адаптацію та модифікацію навчального матеріалу в залежності від рівня актуального розвитку дитини.
2. Впроваджує принципи корекційної роботи з дітьми з ООП в умовах інклюзивного навчання.
3. Виділяє психо-фізіологічні особливості дітей різних нозологій.
4. Демонструє вміння враховувати індивідуальні потреби і можливості дітей з ООП.

Контроль за знаннями слухачів проводиться послідовно й систематично: під час виконання завдань на практичних заняттях, опитування за допомогою постановки дискусійних запитань, виконання самостійної роботи; на лекціях – експрес-контроль, що передбачає постановку конкретних питань з опрацьовуваної теми.

Оцінювання у вербальній формі проводиться на основі отриманої зворотної інформації від слухачів про результативність підвищення кваліфікації з можливістю внесення змін у методику роботи зі слухачами курсів.

Засоби навчання:

Інформаційно-методичні

1. Навчально-методичний посібник Робота з дітьми з особливими освітніми потребами в закладах інклюзивної освіти (Порадник для педагогів)/ Глазунова К.М., Єфімова С.М., Маруніч Л.А. Львів: ЛОІППО, 2020 р. – 50 с.
2. Роздаткові матеріали для опрацювання під час лекцій та практичних занять.

Матеріально-технічні

Мультимедійна установка та комп'ютерна техніка для демонстрації презентаційного матеріалу та навчальних відео.

Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації:
сертифікат

II. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступне інформаційно-мотиваційне заняття

Час за робочою навчальною програмою – 2 години

Тема 1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля
(практичне, 1 година)

Тема 2. Формування очікувань учасників (практичне, 0,5 години)

Тема 3. Проходження вхідного опитування (0,5 години)

Модуль 1. Освітня політика

Час за робочою навчальною програмою – 4 години

Тема 1.1. Реформування освіти в Україні. Нова українська школа. Програма розвитку освіти Львівщини

Тема 1.2. Атестація керівних кадрів та інших педагогічних працівників закладів освіти. Сертифікація

Модуль 2. Сутність складної структури порушеного розвитку.

Час за робочою навчальною програмою – 8 годин (Л-4, П-4)

Тема 2.1. Організація інклюзивного навчання у закладі освіти (лекція, 4 години)

План лекційних занять

2.1.1. Сучасне розуміння поняття "особливі освітні потреби" у дитини.

2.1.2. Основні аспекти навчання та виховання дітей з ООП в спеціалізованих навчальних закладах.

2.1.3. Філософія інклюзії. Завдання, цілі та виклики інклюзивного навчання.

2.1.4. Команда супроводу дитини у інклюзивному навчанні/вихованні.

2.1.5. Індивідуальна програма розвитку дитини.

2.1.6. Основні завдання та мета роботи асистента вчителя/вихователя.

Тема 2.2. Основні поняття та категорії дефектології (практичні, 4 години)

План практичних занять

2.2.1. Реалізація вчення Л.С.Виготського у сучасній спеціальній педагогіці та психології.

2.2.2. Огляд понять: корекція, компенсація (та її види), реабілітація та абілітація, зона найближчого розвитку та обхідні шляхи у навчанні та розвитку

дітей з психофізичними. Опрацювання принципів визначення рівня актуального розвитку дитини.

2.2.3. Важливість розуміння складної структури дефекту для організації і проведення корекційної роботи з дитиною під час навчально-виховного процесу. Відпрацювання навички вирізняти первинний дефект та вторинні і супутні відхилення при заданій нозології.

Модуль 3. Особливості роботи асистента вчителя/вихователя з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку, розладами спектру аутизму та сенсо-моторними порушеннями

Час за робочою навчальною програмою – 10 години

Тема 3.1. Порушення інтелектуального розвитку та затримка психічного розвитку у дітей (лекція, 2 години, практичне, 2 години (очне навчання) форум 2 години (дистанційне навчання))

План лекційного заняття

3.1.1. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями інтелекту. Особливості пізнавальних процесів (мислення, мовлення, уваги, уяви, пам'яті, сприймання) при порушеннях інтелектуального розвитку (ППР). Особливості розвитку дітей з порушеним інтелектом. Відмінності між вродженими та набутими формами порушень інтелектуального розвитку: ступені ППР та види деменцій.

3.1.2. Ознаки затримки психічного розвитку (ЗПР) у дітей. Відмінності ППР та ЗПР. Види ЗПР та загальна характеристика дітей кожної групи.

План практичного заняття

3.1.3. Врахування особливостей розвитку дітьми з порушеннями інтелекту в навчально-виховному процесі.

3.1.4. Формування у слухачів навички адаптації та модифікації навчального матеріалу для дітей з особливостями інтелектуального розвитку.

Обговорення у форумі

1. Врахування збереженості інтелектуальної функції у дитини при організації навчально-виховної діяльності.

2. Адаптація та модифікація навчальних матеріалів : потреба, можливості, виклики.

Тема 3.2. Розлади спектру аутизму у дітей (лекція, 2 години)

План лекційного заняття

3.2.1. Психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами спектру аутизму (РСА). Особливості поведінки, комунікативної сфери та соціальних компетентностей при аутизмі (поняття «тріада аутизму»).

3.2.2. Синдроми розладів спектру аутизму: характеристика дітей із синдромом Канера, Ретта, Аспергера, високо функціональним аутизмом.

3.2.3. Рівневий підхід до класифікації аутизму: I, II, III ступені аутизму.

3.2.4. Основні напрямки роботи з дітьми з аутизмом: сенсорна інтеграція; візуалізація та структурування простору, середовища та навчального матеріалу; методи альтернативної та підтримуючої комунікації в роботі з дітьми з аутизмом. Можливість реалізації напрямків роботи в закладах загальної дошкільної та середньої освіти.

Тема 3.3. Порушення зору та слуху у дітей (лекція, 2 години)

План лекційного заняття

3.3.1. Психолого-педагогічна характеристика незрячих та слабозорих дітей. Особливості роботи асистента вчителя/вихователя з дітьми порушеннями зору різного виду (сліпота, низька гострота зору, дальтонізм, косоокість, звуження поля зору).

3.3.2. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху.

Особливості роботи асистента вчителя/вихователя з слабочуючими та нечуючими дітьми (сліпота, низька гострота зору, дальтонізм, косоокість, звуження поля зору).

3.3.3. Врахування анатомо-фізіологічних особливостей дітей з сенсорними порушеннями при організації навчально-вихованого інклюзивного середовища. Використання «обхідних шляхів» в навчанні дітей з порушеннями зору та слуху. Формування вторинних компенсаторних механізмів в навчально-виховному процесі.

Тема 3.4. Порушення функціонування опорно-рухового апарату у дітей (лекція, 2 години)

План лекційного заняття

3.4.1. Врахування анатомо-фізіологічних особливостей дітей з порушенням опорно-рухового апарату при організації інклюзивного навчання. Структурування шкільного та класного простору, адаптація навчального матеріалу під можливості дітей.

Модуль 4. Адаптація та модифікація навчальних програм та середовища у роботі з дітьми з ООП

Час за робочою навчальною програмою – 4 години

Тема 4.1 Поняття адаптації та модифікації в інклюзії (практичне , 4 години)

План практичних занять

- 4.2.1. Поняття адаптації у інклюзії.
- 4.2.2. Види адаптації.
- 4.2.3. Адаптація середовища та навчального матеріалу.
- 4.2.4. Адаптація матеріалу при навчанні дітей різних нозологій.
- 4.2.5. Модифікації навчального матеріалу в роботі з дітьми різних нозологій.
- 4.2.6. Підбір модифікацій та адаптацій для роботи з дітьми різних нозологій.

Підсумкове заняття, рефлексія (практичне , 2 години)

1. Підведення підсумків, обговорення результатів навчання на спецкурсі, обмін враженнями (1,5 години).
2. Заповнення вихідного підсумку (рефлексії) (0,5 годин)

Запитання для практичних та семінарських занять

1. Дайте визначення понять «дитина з порушеннями психофізичного розвитку», «дитина з особливими освітніми потребами», «дитина з особливими потребами».
2. Назвіть основні категорії порушень психофізичного розвитку у дітей.
3. Охарактеризуйте причини порушень психофізичного розвитку у дітей.
4. Характеристика біологічних причин порушень розвитку дітей.
5. Соціально-психологічні умови розвитку дітей.
6. Як ви розумієте теорію про складну структуру аномального розвитку? Наведіть приклади первинного дефекту та вторинних відхилень при різних видах порушень психофізичного розвитку у дітей.
7. Дайте характеристику сучасних підходів до оцінки актуального розвитку дітей з психофізичними порушеннями.
8. Охарактеризуйте мовлення, як психологічну діяльність, що має складну структуру.
9. Обґрунтуйте необхідність знань про дітей з порушеннями психофізичного розвитку для педагогів загальноосвітніх навчальних закладів.
10. Методологічні основи дефектології. Внесок Л.С. Виготського в сучасну дефектологію.
11. Психофізичний розвиток дітей раннього віку.
12. Які негативні наслідки виражених відхилень у мовленнєвому розвитку дитини.
13. Характеристика проявів нервової системи у дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
14. Компенсація (псевдокомпенсація та декомпенсація), корекція, реабілітація та соціалізація, як основні категорії спеціальної психології та педагогіки.
15. Поняття про «зону найближчого розвитку» та обхідні шляхи у навчанні та розвитку дітей з психофізичними порушеннями

16. Реалізація вчення Л.С.Виготського у сучасній спеціальній та загальній педагогіці.
17. Загальні принципи корекційної роботи.
18. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору.
19. Особливості корекційної роботи із дітьми з порушеннями зору.
20. Нечуючі, пізнооглухлі, слабочуючі діти; відмінності їх розвитку
21. Психологічні особливості дітей з розладами аутичного спектру.
22. Поняття ППР та деменція, загальна характеристика та відмінності.
23. Особливості психічної діяльності дітей з порушеним інтелектом.
24. Основні принципи корекційної роботи із дітьми з ППР.
25. Ознаки та причини затримки психічного розвитку у дітей.
26. Особливості корекційної роботи із дітьми з порушеннями інтелекту.
27. Особливості структури дефекту у дітей з комплексними психофізичними порушеннями.
28. Загальна характеристика порушень опорно-рухового апарату.
29. Структурування простору для дітей з ППР.

III. РОЗПОДІЛ ГОДИН ЗА ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Очне навчання

Назви тем	Кількість годин			
	Усього	Лекції	Прак-тичні	Семі-нарські
Вступне інформаційно-мотиваційне заняття	2		2	
Тема 1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля			1	
Тема 2. Формування очікувань учасників. Вхідне опитування			0,5	
Тема 3. Проходження вхідного опитування			0,5	
Модуль 1. Освітня політика	4	4		
<i>Тема 1.1.</i> Реформування освіти в Україні. Нова українська школа. Програма розвитку освіти Львівщини		2		
<i>Тема 1.2.</i> Атестація керівних кадрів та інших педагогічних працівників закладів освіти. Сертифікація		2		
Модуль 2. Сутність складної структури порушеного розвитку	8	4	4	
Тема 2.1. Організація інклюзивного навчання у закладі освіти		4		
Тема 2.2. Основні поняття та категорії дефектології			4	
Модуль 3. Особливості роботи асистента вчителя/вихователя з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку, розладами спектру аутизму та сенсо-моторними порушеннями	10	8	2	
Тема 3.1 Порушення інтелектуального розвитку та затримка психічного розвитку у дітей		2	2	
Тема 3.2. Розлади спектру аутизму у дітей		2		
Тема 3.3. Порушення зору та слуху у дітей		2		
Тема 3.4. Порушення функціонування опорно-рухового апарату у дітей		2		

Модуль 4. Адаптація та модифікація навчального матеріалу навчальних програм та середовища у роботі з дітьми з ООП	4		4	
Тема 4.1 Поняття адаптації та модифікації в інклюзії			4	
Підсумкове заняття, рефлексія	2		2	
. Підведення підсумків, обговорення результатів навчання на спецкурсі, обмін враженнями			1,5	
Рефлексія			0,5	
Всього годин:	30	16	14	

Дистанційне навчання та очно-дистанційне навчання

Зміст модулів	Усього	Онлайн-лекція	Практичні	Форум	МКР (самостійна робота)
Вступне інформаційно-мотиваційне заняття	2		2		
Тема 1. Реєстрація учасників. Ознайомлення з програмою модуля			1		
Тема 2. Формування очікувань учасників. Вхідне опитування			0,5		
Тема 3. Проходження вхідного опитування			0,5		
Модуль 1. Освітня політика	4	4			
<i>Тема 1.1.</i> Реформування освіти в Україні. Нова українська школа. Програма розвитку освіти Львівщини		2			
<i>Тема 1.2.</i> Атестація керівних кадрів та інших педагогічних працівників закладів освіти. Сертифікація		2	2		
Модуль 2. Сутність складної структури порушеного розвитку	8	4	4		2
Тема 2.1. Організація інклюзивного навчання у закладі освіти		4			
Тема 2.2. Основні поняття та категорії дефектології			4		
Модуль 3.	10	8		2	

Особливості роботи асистента вчителя/вихователя з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку, розладами спектру аутизму та сенсо-моторними порушеннями					
Тема 3.1 Порушення інтелектуального розвитку та затримка психічного розвитку у дітей		2		2	
Тема 3.2. Розлади спектру аутизму у дітей		2			
Тема 3.3. Порушення зору та слуху у дітей		2			
Тема 3.4. Порушення функціонування опорно-рухового апарату у дітей		2			
Модуль 4. Адаптація та модифікація навчального матеріалу навчальних програм та середовища у роботі з дітьми з ООП	4		4		
Тема 4.1 Поняття адаптації та модифікації в інклюзії			4		
Підсумкове заняття, рефлексія	2		2		
Підсумки			1,5		
Рефлексія			0,5		
Всього годин:	30	16	12	2	

Список літератури:

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Дятленко Н. М., Софій Н.З., Мартинчук О. В., Найда Ю. М., під заг. ред. Войцехівського М. Ф.. – К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015.
2. Блеч Г. О. Система корекційно-розвивального навчання з розвитку мовлення дошкільників з розумовою відсталістю /Г. О.Блеч// Освіта осіб з особливими потребами: Шляхи розбудови: Зб. наук. праць: Вип.8/За ред. Засенка В. В., Колупаєвої А. А. – К.: ТОВ «Поліграф плюс», 2015.
3. Гаяш О. В. Поради вчителям щодо навчання дітей з особливими освітніми потребами у класі з інклюзивним навчанням: Методичні рекомендації/ Укладач О. В. Гаяш. – Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2014.
4. Данілавичюте Е. А., Литовченко С. В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник/ За ред. А. А. Колупаєвої. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012.
5. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посібник /А. А. Колупаєва, Л. О Савчук. К. – Науковий світ, 2010.
6. Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі, початкова ланка / за ред. В. І. Бондар, В. В. Зосенка. – К., 2004
7. Ервін. Е. Підготовка вчителів і вихователів до роботи в інклюзивних класах і групах /Е. Ервін, Д. Кугельмес. – Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», К., 2000
8. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навч. курс та наук.-метод. посіб. / Т.В.Сак. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011.
9. Інклюзивна освіта від А до Я: poradnik для педагогів і батьків / Заєркова Н. В., Трейтяк А. О. – К., 2016.
10. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник/ Кол. авторів: Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. За заг. ред. Даніленко Л. І., – К., 2007. – 128 с.
11. Колупаєва А. А., Єфімова С. М. Навчальний курс «Вступ до інклюзивної освіти». – К.: Науковий світ, 2010.
12. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади: -К. Педагогічна думка, 2007.
13. Колупаєва А. А., Данілавичюте Е. А., Литовченко С. В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012.
14. Матвеева М. Миронова С. Гречко Л. Психокорекційна робота в умовах інтегрованого навчання/Дефектологія №3, – 2009.
15. Назарина В. Дитина зі зниженим слухом в інтеграційній групі /Дефектологія 4, 2013
16. Никольская О.С. Проблемы обучения аутичных детей //Дефектология. – 1995. – № 1.

17. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. Науково-методичний збірник: Вип. 9/ за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. – К.: ТОВ «Поліграф плюс», 2015
18. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник/ за заг. ред. Колупаєвої А. А. – К.: «А.С.К.», 2012.
19. Постанова №872 КМУ «Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» від 15.08.2011р.
20. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: Навчально-методичний посібник / За заг. ред. Колупаєвої А. А. – К., 2010.
21. Рибченко Л. К. Інклюзивне навчання дітей з аутизмом в загальноосвітній системі навчання // Актуальні питання корекційної освіти. – 2015. – № 5.
22. Романчук О. Розлади спектру аутизму / Романчук О. – Л.: Колесо, 2009.
23. Сак Т. В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі. Науково-методичний посібник К.: СПД-ФО Парашин, 2011.
24. Сварник М. Інклюзивна освіта в Україні: попередній аналіз ситуації/ Інклюзивна освіта. Збірник матеріалів проекту. – К.: 2013.
25. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка: підручник. – К. Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – част. I.
26. Школа для кожного: посібник / Упорядник: Байда Л. Ю. – К., 2015.